

книжа в преброителните си папки и да ги предадат заедно с паметните си книжки в общинските управления на своите агенти-контролйори срещу разписка.

Агентите-контролйори, чиито обязанности преди и в самия ден на преброяването се състоеха в следене и контролиране работата на агентите-преброители в респективните им райони, през следващите дни до 8 януарий беха задължени да прегледат и проверят предадените им от преброителите преброителни книжа от гледище на пълнота и точност на записаните сведения. При нужда, тем бе възложено да отиват в самите домакинства, със съответните домакински и други преброителни книжа на ръка, и да проверят на самото място дали вписаните в картите сведения са действително верни и точни. При случай на констатирани непълноти и неточности, контролйора изисква поправянето им или даже повторно преброяване на съответните домакинства. Тази последна проверка се завършваше най-късно до 8 януарий, в който ден контролйорите беха длъжни да предадат всички книжа заедно със своите контролни книжки на общинските власти.

След като получат всички книжа от агентите-контролйори, общинските управления пристъпват към съставяне на таблицата обр. „б“ за общините си. Тази таблица, съдържаша броя на преброеното налично население в общината, разпределено по пол, по отделни населени места и преброителни участъци, се съставяше въз основа на таблиците обр. „а“ за преброителните участъци. С това общинските управления привършваха работата, която им се възлагаше по преброяването. Оставаше им да подредат и опаковат добре всички преброителни книжа и ги изпратят най-късно до 10 януарий: градските общини — направо в Главната дирекция на статистиката, а селските — чрез респективните околийски управления.

Публикуване първите резултати. — Таблиците обр. „б“ се изпратиха отделно от другите преброителни книжа. Въз основа на съдържаните се в тях сведения, Главната дирекция на статистиката изработи и публикува още на 27 януарий 1911 год. най-първите резултати от преброяването — общите броеве на преброеното население за 80-те административни градове в царството (Държавен вестник брой 27/911 год.), а на 10 февруари — резултатите за цялото царство по околии и окръзи в сравнение с данните от предшестващите преброявания (Държавен вестник брой 34/911 год.). През м. февруарий също бе приготвен и се публикува предварителния списък на населените места по общини, околии и окръзи с броя на населението според преброяването на 31 декемврий 1910 година.

III. ОБРАБОТКА НА СЪБРАНІТЕ СВЕДЕНИЯ.

Разработката на всички сведения по преброяването се извърши в Главната дирекция на статистиката. Съгласно закона за общото преброяване, общинските управления изпращат в Дирекцията всички преброителни книжа, без да задържат нещо от тях и без да правят никакви обработки на събраните статистически сведения. Това става само в централния държавен статистически институт, дето се централизира целия преброителен материал и се подвържи първоначално на най-подробна основна проверка и след това на сводка и количествена разработка, за да се извлекат от него всички потребни сведения за установяване окончателните резултати от преброяването по административни единици и общо за царството и за да се изготвят статистическите таблици, които се съдържат в настоящата и другите публикации.

Цялата тая работа се извърши от специалната служба (бюро) по преброяването при Дирекцията, разширена и допълнена с временно нает персонал.

Посилките с преброителния материал се получаваха и складираха в едно малко по размери и непригодно за целта помещение, дето специално отредени чиновници разтваряха пакетите и водеха списък на пристигания материал. Това продължи почти до края на м. февруарий, когато се установи, че са на лице преброителните книжа от всички селища в страната.

Преброителния материал от провинцията пристигна в 2391 посылки, а столичното общинско управление депозира 701 отделни преброителни папки.

Обработката на суровия статистически материал от преброяването започваше с една основна, грижлива и подробна проверка на всички преброителни книжа. Тя имаше за цел да установи, първо, дали за всяко обитавано на 31 декемврий 1910 год. жилище и за всяко домакинство или отделно живущо лице има попълнени и представени потребните преброителни книжа, и, второ, да проследи ред по ред пълнотата и точността на сведенията записани в преброителните карти. За всички констатирани непълноти, грешки и неточности се правеха запитвания, като се повръщаха в някои случаи обратно и самите нередовни карти с обяснителни бележки за тяхното правилно попълване. Много често след такива запитвания материала се възвръщаше пак ненапълно родовен, та ставаше нужда да се правят наново запитвания втори, трети и даже повече пъти. Това даде повод да се размени една огромна преписка с общинските управления. От друга страна, обаче, тази проверка допринесе твърде много за възможната най-голяма точност и пълнота на данните от общото преброяване.

Едновременно с проверката се извършваше и една подготвителна операция за класиране населението по професии, според възприетата номенклатура на професиите, като се маркираше всяка лична карта с № на професията по номенклатурата съответстващ на означеното в картата лично занятие. След номера на професията се отбелязваше със специални условни знаци социалното положение на лицето, т. е. положението му в занятието. В туй отношение се запазиха установените в миналото социални категории: самостоятелни, господари, работодатели, шефове на предприятия; помощници и служащи; работници и надничари; лица без собствено занятие, живущи от занятието или доходите на оновова, с когото живеят. По тези социални групировки се разграничават лицата от всички професии, т. е. не само от чисто занаятчийско-индустриалните, но също и от земеделските и изобщо селско-стопанските занятия, търговските и ония по транспорта, както и лицата със свободни занятия.

При маркирането на личните карти от гледище на професията и социалното положение се следваха следните правила:

1. Държавните, окръжни и общински чиновници и изобщо всички административен и технически персонал на служба в държавни, окръжни и общински учреждения или зает в предприятия и заведения, поддржани от държавата, окръга или общината, се третираше като нает персонал и се отнася към категорията „служащи“, към която се причисляват и всички технически, административни и търговски служащи от частните и обществени предприятия и заведения;

2. Що се отнася до нисшия чернотрудов персонал от държавните, окръжни и общински учреждения и предприятия (разсилни, слуги, пазачи, носачи, вратари, стражари, надничари, работници и др. нисши служащи), то той се приравнява към същите категории трудящи се заети в занаятчийството, индустрията, търговията и другите отрасли стопанска дейност от частните и обществени предприятия и учреждения, и се отнася към категорията „работници“;